

ENERGIEVISIE WINTERSWIJK

2017

Voorwoord

Voor u ligt de energievisie Winterswijk zoals die in mei 2017 door het College van Burgemeester en Wethouders ter vaststelling aan de gemeenteraad is gestuurd. Het doel van de Energievisie is om voor de lange termijn de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap en daarmee de leefbaarheid van Winterswijk, te borgen. Daarnaast bevestigt de energievisie de ambities en doelstellingen van Winterswijk op het gebied van de energietransitie, benoemt deze de leidende principes die Winterswijk bij de energietransitie hanteert en beschrijft deze hoe de komende periode tot een concrete invulling ervan (passende energiemix) gekomen wordt.

Na vaststelling van de visie door de gemeenteraad gaat het college van B&W verder in gesprek met de samenleving om te komen tot een energiemix waarmee de doelstelling 2030 energieneutraal bereikt wordt. Binnen de energiemix wordt maximaal ingezet op besparingsmogelijkheden en duurzame opwekkingsinstallaties op basis van biomassa, (geo) thermie, restwarmte, zon en waterkracht. Wind wordt pas als laatste middel ingezet want Winterswijk is een Nationaal Landschap en dat vraagt om een extra zorgvuldige afweging.

De energiemix is een dynamisch instrument. De voortgang van de uitvoering van de maatregelen en projecten, nieuwe inzichten, nieuwe kansen en bedreigingen (technologische vooruitgang, nieuw kabinetsbeleid, economische ontwikkeling, et cetera) zijn van invloed wanneer en in welke mate Winterswijk op koers ligt om in 2030 energieneutraal te zijn. Om die reden wordt jaarlijks de energiemix geactualiseerd en kan eventueel bijgestuurd worden.

Waarom energieneutraal in 2030 en wat verstaan we daaronder?

Het klimaat verandert als gevolg van de manier waarop 'we' met de aarde omgaan. Deze verandering is niet positief en voor niemand goed: droogte, (on)gezondheid, stijgende zeespiegel, et cetera. Het is duidelijk dat omgaan met deze verandering één van de grootste opgaven is waar we als gemeenschap (lokaal, regionaal, nationaal en internationaal) voor staan. Het is niet voor niets dat in 2015 tijdens de klimaatop in Parijs 195 landen met een nieuw klimaatverdrag bindende afspraken hebben gemaakt over het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Maar de energietransitie heeft nog twee andere grote aanleidingen: we willen niet afhankelijk zijn van de grote olie- en gaslanden met onvoorspelbare regimes en onze eigen gasvoorziening in Groningen heeft tot te grote ongewenste consequenties geleid en een alternatief is nodig.

Regio Achterhoek

Ondanks dat duurzaamheid en klimaatverandering over meer dan alleen energie gaat, heeft de manier waarop we omgaan met ons energieverbruik en energie-opwek daar wel een heel groot aandeel in. Met inzet op deze twee thema's kunnen we namelijk voorkomen dat het probleem nog groter wordt. Dit besef is niet nieuw in de Achterhoek en Winterswijk. Daarom ondertekenden de colleges van de acht Achterhoekse gemeenten al op 27 november 2013 het Akkoord van Groenlo 2013 (AvG'13). In het AvG'13 verklaren de acht gemeenten van de Regio Achterhoek '[...] een energie-neutrale Achterhoek in 2030 door inzet op grootschalige energiebesparing en productie van hernieuwbare energie'. Afsproken dat besparing en schone opwek binnen de grenzen van de Achterhoek tot energieneutraliteit leiden in 2030.

Gemeente Winterswijk

Sindsdien is er in de regio en in Winterswijk soms planmatig en soms ad hoc veel gebeurd om aan het Akkoord van Groenlo invulling te geven. Binnen het coalitieprogramma is duurzame energie ondergebracht in programma 5: 'Innovatie, duurzame energie en milieu'. Binnen het programma ligt de nadruk op:

- Het stimuleren van duurzaam en milieubewust handelen. Hierin zelf het goede voorbeeld geven

- Op gemeentelijke bouwlocaties zo veel mogelijk energieneutraal bouwen
- Het aanscherpen van het inkoopbeleid (bij voorkeur in regionaal verband) op de aspecten van duurzaamheid en milieubewust handelen
- Doorgaan met AGEM en het WEB
- Het in gebruik nemen van Gaxel als energieproductielocatie
- Een duidelijke afname in de hoeveelheid zwerfafval

Om de doelstellingen te halen, is echter een meer planmatige en vooral veel grotere inspanning nodig van de samenleving (en dus ook de gemeente). De opgave is zonder meer fors, gaat veel veranderingen met zich meebrengen en er zijn meer wegen die naar het einddoel leiden. De gemeente Winterswijk is daarom in 2015 met de samenleving een proces gestart dat is uitgemond in deze Energievisie Winterswijk voor de bebouwde omgeving.

Ergieneutraal

Bij energieneutraliteit is de energievraag gelijk aan de energie die met hernieuwbare bronnen wordt opgewekt binnen bepaalde gestelde territoriale grenzen (gemeente of regio). Tijdens de behandeling in de gemeenteraad van de kadernota in 2016, is een amendement ingediend en aangenomen over de definitie van 'energieneutraliteit':

- Ergieneutraal 'betekent dat alle energie die in Winterswijk wordt verbruikt afkomstig is uit hernieuwbare energiebronnen, die zowel binnen als buiten de gemeentegrenzen kunnen staan'.
- Het 'zowel binnen als buiten de gemeentegrenzen' is in deze visie ingeperkt tot het gebied 'regio Achterhoek', aangezien er op deze schaal afspraken gemaakt zijn over de energieneutraliteit.

De opgave wordt dus op een regionale schaal beschouwd. Dit betekent dat alle duurzame energie afkomstig dient te zijn uit Achterhoekse bronnen en er niet voor is gekozen om duurzaam opgewekte energie van buiten de Achterhoek te importeren.

Welke leidende principes hanteren we bij de weg naar energieneutraal 2030?

De Trias Energetica van Winterswijk

Cruciaal onderdeel van de energievisie is de energiemix waarmee we gaan werken: met welke maatregelen gaan we onze doelstellingen halen? Wat kunnen we besparen, wat kunnen we schoon opwekken, en hoe?

Voor het samenstellen van de passende energiemix hanteren we de Trias Energetica van Winterswijk ¹:

- 1) Besparen daar waar kan. Immers wat je aan energie bespaart, hoeft je ook niet op te wekken;
- 2) De energiebehoefte die resteert, moet schoon opgewekt worden met zon, restwarmte, geothermie, biomassa en andere bronnen anders dan wind;
- 3) Indien de opwekbronnen genoemd onder 2) ontoereikend blijken om de ambitie energieneutraal 2030 te bereiken, is schone opwekking met wind aan de orde.

Het college heeft – gegeven de discussie over wind – hiervoor gekozen om recht te doen aan de gevoeligheid op dit thema.

¹ De oorspronkelijke derde stap van de Trias Energetica is het zo 'schoon' mogelijk opwekken van energie met fossiele brandstoffen. Gegeven de ambitie 'energieneutraal [met hernieuwbare energie]', is deze derde stap niet van toepassing in de Achterhoek.

Energieneutraliteit is een thema van de samenleving

De gemeente is daarin een van de spelers. Alleen samen met inwoners, bestaande duurzaamheidsburgerinitiatieven, maatschappelijke organisaties en bedrijven kan en wordt de doelstelling bereikt. Uit alle betrokkenheid en uitingen (tijdens de charette en andere bijeenkomsten, via brieven en inspraakreacties, et cetera) van allerlei stakeholders, blijkt dat energieneutraliteit een belangrijk thema is in Winterswijk. De gemeente wil de samenwerking verder intensiveren. Te beginnen met de Energietafel van Winterswijk: een plek waar betrokken organisaties en vertegenwoordigers van bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners vaker en intensiever met elkaar kunnen spreken over proces en inhoud en waar zij initiatieven en kennis kunnen delen. De Winterswijkse Energie tafel kan doorgroeien naar steeds intensievere samenwerking. Uitgangspunt en randvoorwaarde voor een ieder aan deze tafel is en blijft energieneutraal in 2030. De vormgeving van de Energietafel zal uiterst zorgvuldig gebeuren.

Energietransitie draagt bij aan verbetering van leefbaarheid en behoud van voorzieningenniveau

De energietransitie is niet een op zichzelf staande ontwikkeling. De transitie is zo groot en belangrijk dat deze een vanzelfsprekend onderdeel is van de samenleving. Het thema is duidelijk te verbinden aan maatschappelijke onderwerpen als leefbaarheid, voorzieningenniveau en ontgroening / vergrijzing. Op welke manier kunnen we de regio laten profiteren van investeringen en de lusten / baten binnen onze samenleving laten 'landen'? We willen dat de energietransitie ook gaat bijdragen aan versterking van werkgelegenheid en de economie. Bij het maken van keuzes voor bijvoorbeeld concrete ontwikkelmethoden voor energie-opwek, of samenwerking met (commerciële) of andere partijen worden deze nadrukkelijk langs deze lat gelegd.

Grensoverschrijdend

We beseffen heel goed dat het thema gemeentegrensoverschrijdend is en willen daar ook naar handelen. In de Achterhoek zijn op dit vlak duidelijke keuzes gemaakt en is een gezamenlijke verantwoordelijkheid genomen. Ook als het gaat om lusten en lasten. Sommige inhoudelijke thema's als restwarmte, wind en geothermie zijn nu eenmaal grensoverschrijdend. En op praktisch niveau zien we ook dat het veel kennis en capaciteit kost om zaken voor elkaar te krijgen.

Hoe gaan we dat komende periode verder concretiseren en aanpakken?

Duurzame meters maken en duurzame meters voorbereiden

Het is niet zo dat nu met de vaststelling van de energievisie pas begonnen wordt met de energietransitie. Er worden al veel 'duurzame meters gemaakt'. Een overzicht daarvan is navolgend opgenomen. Om de ambities te halen is een meer planmatige, grotere en structurele inspanning nodig. Hoe die te bepalen, is opgenomen onder het kopje 'duurzame meters voorbereiden'.

Duurzame meters (blijven) maken

Een aantal projecten van de Winterswijkse uitvoeringsagenda worden reeds uitgevoerd. Een overzicht van de lopende projecten en initiatieven:

Regionale projecten

- Energieloket
- AGEM
- Duurzaamheidslening voor particulieren, wellicht met uitbreiding voor maatschappelijke organisaties
- Energiefonds
- Regionaal beleid en uitvoeringsprogramma
- Opstellen (regionale) richtlijnen ruimtelijke inpassing duurzame opwekkingsinstallaties

Duurzaam bouwen en verbouwen

- Duurzaamheidskorting op gemeentelijke gronduitgifte (Morgenzon)
- Scoren met Energie: Energiescan sportverenigingen en begeleiding subsidie aanvraag Rijk

Overig

- Integratie duurzame energie en duurzaamheid in de Omgevingsvisie Buitengebied

Goede voorbeelden

- WEB
- Deelname Earth Hour
- Verduurzaming gemeentelijke wagenpark
- Verduurzaming gemeentelijk vastgoed o.a. 950 zonnepanelen op dak gemeentekantoor (100) en sport- en turnhal (850), alle gemeentelijke gebouwen zijn doorgelicht voor potentie energieopwek middels zon. Duurzame Meerjaren Onderhoudsplanung volgt
- Inzet eigen gronden voor duurzame energieopwekking zoals Gaxel en het oude voetbalveld in Kotten
- Gescheiden afval inzamelen gemeentelijke gebouwen
- Inkoop duurzame energie

- Deelname Gelders Energieakkoord

Informatief

- Financiering duurzame energieles groep 7/8 op Energiepark Winterswijk
- Ter beschikking stelling Zonatlas
- Inzet energiecoaches

Mobiliteit en infrastructuur

- Stimuleren (elektrische) deelauto
- Openbare elektrische laadpalen

Duurzame meters voorbereiden: naar een passende energiemix

Het college gaat na vaststelling van de visie door de gemeenteraad met de Winterwijkse samenleving het gesprek met de samenleving verder aan op welke wijze deze energieneutrale doelstellingen moeten worden bereikt. Deze energiemix wordt najaar 2017 aan de raad aangeboden. Na vaststelling van de energiemix wordt een bijbehorend uitvoeringsprogramma opgesteld; deze zal eind 2018 gereed zijn.

Concreet betekent dat dat toegewerkt wordt naar een passende energiemix. De leidende principes en in het bijzonder de Trias Energetica van Winterswijk zijn daar onverminderd op van toepassing (stap 1 - maximaal inzetten op besparing, stap 2 - opwek met andere bronnen dan wind en indien nodig - stap 3 – windenergie).

In de energiemix wordt kwantitatief opgenomen welke concrete maatregelen (besparingsmaatregelen en concrete opwek / bronnen) moeten leiden tot een energieneutraal Winterwijk in 2030. Er wordt daarbij gezocht naar een balans die past bij Winterswijk. Voor iedere vorm van energieopwekking geldt het uitgangspunt: een minimale impact op de (beeld)kwaliteit van het nationaal landschap.

Van belang is te beseffen dat de energiemix een dynamisch instrument is. De voortgang van de uitvoering van de maatregelen en projecten, nieuwe inzichten, nieuwe kansen en bedreigingen (technologische vooruitgang, nieuw kabinetsbeleid, economische ontwikkeling, et cetera) zijn van invloed wanneer en in welke mate Winterwijk op koers ligt om in 2030 energieneutraal te zijn. Om die reden wordt jaarlijks de energiemix geactualiseerd en kan naar behoefte bijgestuurd worden.

Met de samenleving na de zomervakantie op zoek naar een passende energiemix

Het college wil met de samenleving op zoek gaan naar deze passende energiemix conform de leidende principes uit deze energievisie. Daarbij worden de volgende stappenplan en (indicatieve) planning gehanteerd:

Stap 1 tot en met de zomervakantie 2017 - cijfers op orde en voorbereiding dialoog en participatie

Verbeterd inzicht in de opgave: factsheet energiemix en Energie Transitie Atlas (ETA) Winterswijk. Met de huidige verkenning van de AGEM naar de energiemix ligt een basis. Deze wordt geactualiseerd en vooral verder verrijkt met:

- de meest recente inzichten over verwacht verbruik in 2030
- onderbouwing van potentie en haalbaarheid van schone opwekmogelijkheden
- met – indien mogelijk - de consequenties van het nieuwe kabinetsbeleid

Stap 2 augustus en september 2017 : Participatie en dialoog

De cijfers die in stap 1 betrouwbaar, correct, onderbouwd en duidelijk gevisualiseerd zijn, zijn voorwaarde om een goed en effectief gesprek te voeren over de kansen van besparing en van schone opwek en in welke vormen – anders dan wind – deze voor Winterswijk kansrijk en passend zijn.

Uitgangspunt in de participatie is dat een ieder die deze de energievisie onderschrijft, in de gelegenheid gesteld wordt grondig kennis te nemen van de resultaten van stap 1 en mee kan denken en zijn of haar mening kan geven over de energiemix en keuzemogelijkheden daarin.

Er wordt of worden inloopsessie(s) gehouden voor individuele ondernemers, burgers en andere belangstellenden. Ook wordt met georganiseerde belangengroepen (ondernemers, burgers, woningbouwcoöperatie, duurzaamheidsgroepen) twee aparte sessies gehouden. Tot slot zorgen we ervoor dat ook de online-mogelijkheden om mee te praten en te denken benut worden. Ook raadsleden kunnen dus kennis nemen van de bevindingen en het verloop van de gesprekken met de samenleving.

Stap 3 – Passende energiemix

Na deze stap is de totale opgave nog preciezer in beeld en de potentie van de Winterwijkse Trias Energetica duidelijk: besparing en schone opwek. De energiemix wordt hiermee ook nog concreter en er ontstaat meer inzicht in de keuzeruimte die hier binnen beschikbaar is.

Stap 4 – najaar 2017 – eind 2018: Uitvoeringsagenda

De periode najaar 2017- eind 2018 zal gericht zijn op het opstellen van de bijbehorende uitvoeringsagenda (wie doet wat, hoe organiseren we dat en wat is nodig). Uiteraard wederom in participatie en dialoog met betrokkenen. Eind 2018 kan de raad daar dan een besluit over nemen

Belangstellende kunnen – naast de inbreng in het voortraject (stap 2) - na het collegevoorstel en in aanloop naar de raadsbehandeling via de reguliere (o.a. raadcommissie) wijze nogmaals hun mening kenbaar maken aan de gemeenteraad, alvorens de gemeenteraad een besluit hierover neemt.

Stap 5 - Naar zichtbaar resultaat

Na vaststelling van de energiemix en uitvoeringsagenda is het zaak om de ‘grote duurzame meters’ te maken. Thematisch worden de onderdelen van de energiemix uitgewerkt naar concrete plannen van aanpak; inclusief afspraken tussen alle stakeholders en andere betrokkenen uit de Winterswijkse samenleving en afspraken over de uitvoeringsorganisatie die daarbij hoort.

Tot slot

Met deze energievisie hebben gemeenteraad en college van Winterswijk de Achterhoekse afspraken en ambities nader gedefinieerd voor de gemeente Winterswijk en aangegeven via welke leidende principes deze opgave wat haar betreft, aangepakt wordt. Ook biedt zij – gegeven de publieke discussies over met name de energiemix - perspectief en duidelijkheid over de vervolgstappen om te komen tot een passende energiemix te komen, waarbij voor de komende jaren niet op wind ingezet wordt. Gemeenteraad en college benadrukken hiermee nogmaals dat de energieneutrale ambitie een forse opgave is, waar de rol van de samenleving groot en belangrijk is.